

למעשה

הרב עובדיה דהן שליט"א

יו"ר המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת חניכי הישיבות – "בית יוסף" קרית פוניבוז'

ביום כיפור לפני נעילה נשא דברים רבי משה חברוני ראש ישיבת חברון, וכה היו דבריו. על הפסוק "ויזכור אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה" [בראשית ל' - כ"ב], ואמר רש"י, זכר לה שמסרה סימניה לאחותה.

המתבונן בדברי רש"י עומד ותוהה, מדוע רחל היתה צריכה להמתין שנים כה רבות ורק עכשיו זכר לה ה' את הסימנים שמסרה, מדוע לא שילם לה הקב"ה על המעשה הגדול הזה מיד לאחר שעשתה אותו? ותיירץ, מכאן אפשר ללמוד יסוד גדול וחשוב, ובפרט בשעה נעלה ונעילה זו, מסירת הסימנים ודאי הוא מעשה נעלה ביותר, שבכך ויתרה על הזכות הגדול להינשא ליעקב אבינו, בחיר האבות, ולהיות אמם של שבטי קה, היא לא העלתה בדעתה שיעקב יקח שתי אחיות. יתרה מזו, היא היתה עלולה ליפול על ידי כך לידו של עשו הרשע, אע"פ כן היה אפשר לומר שהיתה זו התעלות רגעית שלא נמשכה זמן רב, כפי שמוציא גם אצל בעלי מעלה, שבשעת התעלות מיוחדת הם מסוגלים להתעלות מעל עצמם, אבל במשך הזמן ההתעלות פגה, ואז הם עלולים לומר שבמצבם הנוכחי הם לא היו נוהגים כפי שנהגו בשעת ההתעלות, ולפעמים יתכן שברבות הזמן הם אפילו יתרו על הראשונות ויצטערו על מה שעשו. מתי הוכח שהוויתור של רחל נעשה בשלימות ללא רבב, וגם לאחר שנים, אחרי מעשה הדודאים. רחל מבקשת מלאה "תני נא לי מדודאי בנך", לאה עונה לה: "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני"? אנו היינו מצפים שרחל תקפוץ ו ותאמר לה, מה? אני לקחתי לך את יעקב, הרי כל מה שאת נמצאת בבית הזה הוא בזכות הוויתור שלי על הסימנים! במקום זה, עונה לה רחל "לכן ישכב עמך הלילה", היא מקבלת את הטענה ומצדיקה את דברי לאה. כאן הוכח עומק הוויתור ועוצם גודל התעלותה של רחל. הנה, זמן רב חלף מאז, ואע"פ כן אין שום שמץ של חרטה, אדרבה, מדבריה מובן שהכל מובן מאליו, כאילו כך היה צריך להיות ואין כאן שום ויתור. והדברים מגיעים עד כדי כך שללאה אין שום תחושה שנעשה עבורה משהו מיוחד. כל זה נבע מהתנהגותה של רחל, שיצרה רושם כאילו לא היה כאן ויתור, ולכן אחרי המעשה הזה זכר לה הקב"ה שמסרה את הסימנים ונפקדה. סיים רבי משה חברוני את דרשתו ואמר, המבחן שלנו זה לא ההתעלות עכשיו, אלא שכל הקבלות שנקבל וכל ההתעלות שעלינו ביום זה, אם יישמרו לעתיד יוכיחו עד כמה התעלנו בשעה זו של התעלות של קבע, התעלות עקבית ויציבה (מדרשן ביתך)

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

איך היו עמ"י יכולים למנוע את מיתתו של משה רבינו

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר עלה אל הר העברים וגו' ומות בהר אשר אתה עולה שמה וגו' (דברים לב, מח-נ).

כתב רש"י: בג' מקומות נאמר "בעצם היום הזה". נאמר בנח (בראשית ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגו' במראית אורו של יום לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתובה ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. במצרים נאמר (שמות יב) בעצם היום הזה הוציא ה' לפי שהיו מצריים אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותן לצאת ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זין והורגין להם אמר להם הקב"ה הריני מוציאן בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את היס והוריד לנו את המן והגיש לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום.

[ובמילת אברהם ג"כ כתוב (בראשית יז, כג) בעצם היום הזה, ופרש"י שלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים אילו ראינוהו לא הנחנוהו למול ולקיים מצותו של מקום עכ"ל, וצ"ע למה רש"י כאן הביא רק ג' מקומות ולא הביא מקום רביעי שהוא מילת אברהם]. וכבר הקשו בזה דבשלמא בהעניינים הראשונים שפיר יכלו אנשים לחשוב שבכוחם למנוע ולעכב והראה השי"ת גבורתו במה שעשה הדבר "בעצם היום הזה" ואף אחד לא עיכב, אך לגבי מיתת משה הלא מן הנמנע לעכב נטילת נשמה ולמה היה צריך השי"ת להראות גבורתו בכך שמייתת משה תעשה "בעצם היום הזה".

ושני דרכים נאמרו בזה, דמין הגרי"ז תירץ דכיון דכתיב (פסוק ג) "ומות בהר אשר אתה עלה שמה" הרי שנאמר תנאי שמישה ימות דוקא בהר הזה, וזה אפשר שיחשבו שבכוחם למנוע ממנו לעלות להר, [וכ"כ בספר נחלת יעקב על פירוש רש"י עה"ת].

המשך בעמוד הבא

חדש ניתן לשמוע את שיעורי הרב פנחס זרביב שליט"א בקול הלשון 0722741111

המשך מעמוד קודם

ודודי רה"י הגר"ח שמואלביץ תירץ שע"י תפילה היה בכחם באמת למנוע את מיתת משה, [והראוני כן בפירוש באר בשדה על פירוש רש"י עה"ת ע"ש].

והוסיף מורינו הגר"ח ש"צ"ל ע"פ דרכו, דלכאורה עדיין קשה איך רואים את גבורת הקב"ה במה שהמית את משה בעצם היום הזה, הרי כל כוחם למנוע את מיתתו היה על ידי תפילה, ואם הקב"ה לא היה מקבל את תפילתם שוב אין שום כח בתפילה, והיכן ראינו גבורותיו במה שהמיתו "בעצם היום הזה". אלא דמוכח מזה דתפילה היא מציאות בבריאה וכמו שאדם יכול לשבור תיבה במקלות ואבנים, ולהרוג את חבירו בסייפות ובכלי זיין, כן התפילה בכוחה לשבור גזירות רעות, והקב"ה כביכול מוכרח לקבל התפילה, וכדי שהתפילה לא תתקבל צריך את גבורות ה' וידו החזקה. [ובבאר בשדה כתב דקרא כתיב 'הן קל כביר לא ימאס תפילת רבים' ושערי דמעה לא ננעלו אלא שהקב"ה השיב חכמים אחר ודעתם סיכל שלא נתנו לבם לעשות כן. ומבואר דבאמת אם ישראל היו מתפללים בהכרח שהתפילה היתה מועלת].

וכן מצינו אצל משה רבינו שהתפלל תקט"ו תפילות כמנין "ואתחנן" כדי להכנס לארץ כמבואר במדרש (מד"ר וזאת הברכה יא, יעיי"ש), והקב"ה אמר לו "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (לעיל ג, כו), והמשמעות היא שאם אכן יוסיף לדבר עוד הרי הקב"ה כביכול מוכרח להענות לתפילתו, ולשון המדרש שם, שהיתה תפלתו דומה לחרב שהוא קורע וחותרך ואינו מעכב, ולכן ביקש ממנו הקב"ה שלא יוסיף עוד לדבר אליו בדבר הזה.

ובאמת מצינו דכל תפילה מצד עצמה ראוי לה שתתקבל. כדכתיב (תהילים קמה, יח) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת", וכשהתפילה לא נענית הרי שהיה חסרון בקריאה באמת. וכן איתא בגמרא (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ע"כ, ועל בקשת הרחמים לא אמרו בגמ' הרבה עשו ולא הועיל להם, והיינו משום שבכל מקום שהתפילה נעשית בכוונה מעומק הלב ודאי היא מתקבלת, ואלו שלא הועיל להם הוא מפני שזולזלו בתפילה.

והוא מבואר ע"פ שנתבאר בענין כח התפילה (נדפס סוף חומש בראשית) דתפילה הוי מציאות טבע בבריאה, וכדברי המהרש"א דתפילה אינה נס, וכפטיש יפוצץ סלע כן תפילה שוברת גזירות רעות, ולכן אצל משה היה צריך גבורה מיוחדת שלא לקבל התפילה, ועל כן כל תפילה מצד עצמה ראויה להיות נענית והיא נקבעת כמציאות בעצם הבריאה, ואם לא נענה יחזור ויתפלל על זה גופא שלא נענה, ושהמציאות שהעמיד בבריאה תפעל את פעולתה. עכ"ד הרב פינקל.

וכתב הלקח דעת תמוה מהו הפירוש אין אנו מניחין אותו וכי סברו ישראל שיכולים למנוע מיתתו של אדם וביאר מו"ר הג"ר אשר קלמן הי"ד שבני ישראל סברו שיכולים למנוע מיתת משה רבינו ע"י תפילות ותחנונים,

והטעם שלא ניתן להם הכח לפעול בתפלה, ביאר מו"ר שכלל גדול הוא ביסודי האמונה, שאדם יכול להתפלל ולבקש ולפעול הרבה בתפלתו, אבל בתנאי שיתלה הדבר בהקב"ה לבד, אבל אם יתלה במעשי עצמו שבתפלתו הוא פועל הרי זו כפירה. אדם יכול לבקש רחמים מן השמים לביטול גזירות, אבל אינו יכול לתלות הדבר בעצמו או בכל בשר ודם לומר כאילו בכחו לבטל גזירות ובני ישראל כשלו בלשונם ואמרו "אם אנו מרגישיין בו אין אנו מניחין אותו", תלו מניעת מיתתו של משה בכח עצמם, ועל כן ניטלה מהם סגולת התפילה שהיה בכחה לפעול.

כתב הרב יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א בעל מחבר "ילקוט לקח טוב" (הו"ד באוסף גיליונות יוה"כ תש"פ) הנה ממשימש ובא היום הקדוש, היום המיוחד מכל ימות השנה – יום הכיפורים. עטרות רבות נטל יום זה, ובראשן היותו יום סליחה וכפרה על עוונותינו. ובעמדתו במשך כל היום בתפילה ובתענית, חשים אנו את רוממותו של יום זה על בשרנו ובנפשנו. הגדילו לעשות קדמונינו והשוו אותנו ביום זה למלאכים, וכפי שמובא בטור (אורח חיים סי' תריט) להלכה: "וביום הכיפורים אומרים אותו (=את 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד') בפרהסיא, לפי שאנו כמלאכים".

מעיר בענין זה הג"ר זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו "הדעה והדיבור", הערה נפלאה אשר יש בה כדי לנתב את דרכנו בדרך התשובה, ולהגשים את השאיפה של "חדש ימינו קודם". תחילה הוא מביא את דברי המדרש (ילקוט שמעוני אחרי מות, רמז תקע"ח), אשר מונה את הדברים שבהם אנו דומים ביום הכיפורים למלאכי השרת: "מה מלאכי השרת יחפי רגל – כך ישראל יחפי רגל ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת אין להן קפיצין עומדין – אף ישראל עומדין ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת אין בפיהן אכילה ושתיה – כך ישראל אין בפיהן אכילה ושתיה ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא – כך ישראל. מה מלאכים שלום ביניהם – כך ישראל. והקב"ה שומע עדותו מן הקטגור שלהן, ומכפר על כל עוונותיהם של ישראל".

אילו נשאלנו לאור דברים אלה, באיזה שעה משעות יום הכיפורים דומה איש ישראל יותר למלאך ה' צבאות, האם בתחילת יום הכיפורים, מיד כאשר קדש היום, או בסופו לעת נעילה? היינו משיבים בוודאי ללא היסוס, שהמצב הנעלה הדומה יותר למלאכים זה בסופו של יום קדוש זה. שכן אחרי הימנעות מאכילה ושתיה במשך למעלה מעת לעת (עם התוספות בכניסה וביציאה), ואחרי עמידה בתפילה ואמירת וידויים במשך כל היום, והתרחקות מכל הדברים המביאים לידי תאוות גשמיות, והסרת קינאה שינאה ותחרות מהלב, בוודאי שיהו הזמן שבו דומים אנו יותר למלאכי השרת.

לחיוזוק הדברים, היינו מציינים, שבתחילת יום הכיפורים רחוקים אנו מרחק רב ממצב של דומים למלאכים. שכן בשעה זו אנו באים לבית הכנסת מהעולם החיצוני, המלא קינאה שינאה ותחרות, ועדיין כל אלה לא הוסרו מהלב. כמו כן, הבטן מלאה במאכלי הסעודה המפסקת אשר אך זה עתה הסתיימה, ובנוסף לכך עדיין לא היה סיפק לחשוב מעט את חשבונו של עולם ולהתוודות וכן להתחנן לפני בוראנו. אמנם הדמיון החיצוני של עומדים יחפים ועומדים בתפילה ועוד, כבר קיים, אולם בנפש פנימה, כמדומה לנו, רחוקים אנו עדיין מאוד ממדרגת מלאכים.

וראה זה פלא: בתפילת ערבית של יום הכיפורים, הסמוכה לשעת ההתחלה, הותר לנו לומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", בקול רם – כמלאכי השרת! ואילו מיד בסוף היום לעת תפילת ערבית של מוצאי יוה"כ, אנו מנועים מ"להתקשט בפרהסיא בקוימוון הגנוב" (ביטוי של חז"ל על בשכמל"ו), ואנו מדריגת האדם נמדדת על פי הדרך שמעמיד את עצמו עליה אומרים "ברוך שם" וכו' בלחש, כבשר ודם פשוט. לכאורה יש לשאול והלא הדברים קל וחומר, אם אמש כבר היינו כמלאכים, על אחת כמה וכמה עכשיו, אחרי יממה שכולה רוחניות – עיני צום ותפילות!?

התשובה היא: יסוד גדול לימדנו כאן חכמינו ז"ל הכל הולך אחר הכוונה המחשבה וההכנה! לפיכך, בליל היום הקדוש למרות שהיהודי אמנם אכל ושתה עד סמוך לחשיכה, ועדיין לא הספיק לנער מעליו את רשמי הגשמיות שהביא עמו מהרחוב. מכל מקום כיון שקיבל עליו את חמשת העינויים של יום הכיפורים, והוא מכין את עצמו לפשוט מעליו את "סרבלי" הגשמיות ולשוב אל ה', הרי הוא כבר נחמד למעלה. וכמלאך ה' הוא נחשב כבר מעתה, והוא רשאי להכריז בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד!"

מה שאין כן במוצאי יום הכיפורים, למרות שהוא מעונה ומרוחק ברגע זה מקינאה, שינאה ותחרות ומנוקה מעוון, אבל מכיון שהוא מכין את עצמו לצאת ממדרגה נעלה זו למדרגת בשר ודם של יום-יום, ובעת אומרו "והוא רחום" של ערבית דיון חול דעתו נתונה כבר למה שמצפה לו בעולם שמחוץ לבית הכנסת וליום הכיפורים. הוא מזדרז בתפילתו כדי למהר להגיע אל המאכל והמשתה שהתנזר מהם כל היום, לפיכך הוא כבר מושפל במדרגתו, ואינו רואי לומר "ברוך שם" רק בלחש, עד כאן דבריו.

יורשה להרחיב מעט את הדברים. הכלל הוא, וזוהי משמעות היסוד החשוב שנתגלה לנו כאן, מהי מגמת פניו של האדם. כאשר הוא עומד בראשית היום הקדוש, מגמתו היא ללכת ולהתקדם אל הקדושה ולדבוק בה. כיון שכן, כבר נאמר על בני ישראל בעת ההכנה לפסח מצרים "וילכו ויעשו בני ישראל" (שמות יב) ואמרו במכילתא: "וכי מיד עשו, והלא לא עשו עד ארבעה עשר בחודש? אלא, כיון שקיבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד". הרצון הנחוש להגיע למטרה מסוימת, מעמיד את האדם על הדרך אליה, ובמידה רבה נחשב לו הדבר כהגעה אל המטרה הנכספת.

כאשר אדם נכנס ליום הכיפורים, ראשו ורובו נתון לקדושת היום ולסגולותיו. לכן בבת אחת הוא מתנתק מהמצב שבו הוא היה בשעות הקודמות, וכולו "שטוף" בקדושה ובטהרה שמשגיגים ביום הזה. לכן זוהי השעה שבה הוא כבר מתעטר בעטרת היותו כמלאך. לעומת זאת כאשר נגמרה עבודת היום, ומגמת פניו היא לחזור אל העולם שהשאיר מאחוריו בעת התקדש היום, הוא כבר שייך ראשו ורובו לעולם ההוא והוסרה ממנו העטרה הנכבדה. עתה עליו לומר בשכמל"ו בלחש, כאדם ולא כמלאך.

הבחנה זו יש לה משמעות מרחיקת לכת, באשר לעבודת התשובה בפרט ולעבודת ה' בחיי היום יום, בכלל. כך כותב גם רבינו יונה ז"ל בענין התשובה (שער ב' אות י'): "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים וישמע ויכנע ויחזור בתשובה ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם, והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול כי עת אשר יאזין ויסכית לבבו יבין ויקיים עליו להיותו עושה כל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה... עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר... ואשריו כי צידק נפשו בשעה קלה".

המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מביא בשם הסבא מקלם שביאר דברי הרמב"ם (פ"ג מתשובה): "מי שזכויותיו יתירות על עוונותיו, צדיק. ומי שעוונותיו יתירות על זכויותיו, רשע". והם הצדיקים והרשעים לדין ראש השנה. והקשה הסבא וכי ברוב זכויות כבר נהיה צדיק, ואם עזב אפילו דבר מדרבנן רשע הוא? אלא, כך ביאר, מדובר כאן על צדיק ורשע לענין יום הדין. ומי שיש לו רוב זכויות נקרא צדיק לענין יום הדין, על שם סופו! וכמו שכתב הרמב"ם שזמננו זה אינו לפי המעשים אלא לפי גודלם. כי כך הם דרכי התורה, מי שמעמיד את עצמו על דרך שתביאהו בסופו של דבר לשלימות, כבר מעתה דינו על שם סופו, והוא הזוכה ביום הדין.

למדנו על גודל השעה של יום הכיפורים, שבו שבים אנו אל ה'. ונראה לכאורה שהקיקת הרצון להיטיב את דרכנו, וחיפוש עצות כיצד לשמר רצון נעלה זה, מרומם את האדם ברגע אחד, כפי שאומר רבינו יונה, והוא נהפך ברגע זה לאדם אחר. יתן ה' ונשכיל לנצל את האפשרויות העצומות שהעניק לנו הקב"ה ולשוב אל ה' בלב שלם ולחדש ימינו כקדם.

הרב היים בן המו שליטי"א

"דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נה-ו) על פסוק זה דורשת הגמ' במסכת (ראש השנה יח.) אמר רבה בר אבוח, 'אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, כלומר שהימים בהם אנו נמצאים לדברי הגמ' הם ימים גדולים ומיוחדים, ימים של הזדמנות, וכפי שהמחיש זאת מרן החפץ חיים במשל על אדם שהתפרנס מאכסניה שהייתה בבעלותו, עקב הלשנה לשלטונות היה צפוי לבלות שנים ארוכות בצינוק ובעבודות פרך, עמד האיש והפך עולמות לשכור את מיטב הפרקליטים, כמו כן שלח שתדלנים לשופטים שהיו אמורים לדון בתיק שלו, אלא שכל מאמציו העלו חרס.

אמרו לו ידידיו כמי שמכירים את המלך שאונו קשובות להטות חסד, וכרודף אמת ושוחר צדק, אם תצליח להגיע אליו ותשמיע לו את טענותיך, אין ספק שתצא זכאי ביום המשפט, אלא שאין כל סיכוי שהמלך יסכים לפגוש אותך, אבל מאחר ומלך זה נוהג פעם בשנה שהוא פושט את בגדי המלכות, ויוצא להתחבק עם נתיניו ולשמוע את דעתם על ענייני המלכות, עליך להשתדל לנצל את ההזדמנות, והנה קרה המקרה והמלך יצא כמנהגו והגיע לעירו של בעל האכסניה, והתארח באכסניה של האיש בו אנו עסוקים, אלא שהדבר נודע מספר ימים לאחר שהמלך המשיך בדרכו, כאשר הדבר נודע לבעל האכסניה הוא תפס את הראש והחל לזעוק אוי לי ואוי לנפשי! איזה שעה גורלית החמצתי, אבל אז זה היה כבר מאוחר.

אומר הח"ח הרי כך בדיוק המצב שלנו, הרי בימים בהם אנו נמצאים הם ימים בהם ניתנת לנו ההזדמנות, שהקב"ה ממוציא עצמו אלנו, ומתקרב אלינו קירבה עצומה, ופושט את ידו לקבל את תשובתנו, מתי יזכר חלילה לאחר יום הכיפורים? הרי הימים הללו הם ימי הכנה לקראת היום הגדול והנורא יום הכיפורים, אם לא עכשיו אימתי?!

ויש לדעת כי על אי ניצול הימים הללו כדבעי, תהיה תביעה על האדם, אם במשל שהביא הח"ח בעל האכסניה לא ידע שהמלך היה בבית מלוננו, הרי אנו כן יודעים שהקב"ה בימים אלו ממוציא עצמו ומתקרב אלינו יותר מכל השנה, ואיך לא ננצל את ההזדמנות לעשות תשובה? וכך כותב הרמב"ם (תשובה ב) "אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד", שנאמר: "דרשו ה' בהימצאו".

חסד נוסף עושה עמנו הקב"ה בימים אלו והוא, שהוא שופך על העולם רוח של טהרה על מנת לסייע ולעזור למי שרוצה להתקרב אליו, ואנו רואים זאת איך עם ישראל בכל אתר ואתר הקרובים והרחוקים, איך פוקדים את בתי הכנסיות ואיך מחפשים להתקרב אליו, משתדלים בקיום המצוות יותר.

אך גולת הכותרת של הימים הללו, הוא דווקא יום הכיפורים, יום שעליו אמר דוד המלך ע"ה (תהילים קלט-טז) "ימים יוצרו ולא אחד בהם" כלומר ימים רבים יש במשך השנה, אך ישנו יום יחיד ומיוחד שאין דומה לו, והוא יום הכיפורים, שעליו אומרת התורה "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל הטאתכם לפני ה' תטהרו" וכל חודש אלול, ראש השנה, עשרת ימי תשובה הם הכנה ליום הכיפורים.

במה האדם צריך בימים אלו בעיקר להשקיע? כתב ברמב"ם (תשובה ג-ג) "וכשם ששוקלים זכויות אדם ועוונותיו בשעת מיתתו, כך בכל שנה ושנה שוקלים עוונות כל אחד ואחד מבני עולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה. מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולים אותו עד יום הכפורים. אם עשה תשובה נחתם לחיים, ואם לאו נחתם למיתה". והנה, מחובת האדם להרגיש עצמו כבינוני, על אף שדבר זה כלל לא פשוט, שהרי הגמ' (ברכות סא:) אומרת שרבה אמר על עצמו שהוא בינוני, ועל אמירה זו העיר לו אב"י אם אתה בינוני, מה השארת לעולם? אלא שביארו המפרשים שעל כל אחד לראות עצמו בינוני על מנת לתת תמריצים לעצמו לנצל את אפשרות להכריע את הכף לזכות במעשה אחד, ואח"כ שוב יראה עצמו בינוני, כך שלעולם ירגיש שהוא בינוני, ולא רק הוא אלא כל העולם כולו.

ומה שכתב הרמב"ם שהבינוני תולים אותו עד יום הכיפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים, ואם לאו נחתם למיתה, שואל על כך רב איצלה בלזר אם בינוני הוא מי שחציו זכויות וחציו חובות, מדוע כתב הרמב"ם שרק אם עשה תשובה נחתם לחיים, היה לו לכתוב אם עשה מצווה? אלא מתוך הרב מאחר והקב"ה הכין את הימים הללו לתשובה, והוא מתקרב אלינו, ומערה עלינו רוח טהרה לשוב אליו, אם האדם לא מנצל את ההזדמנות, הרי שחטאו כ"כ גדול עד שכל מצווה שיעשה לא תוכל להטות את המאזן לזכות, וכפי שהרמב"ם כתב (שם ג-ב) "ושקול זה אינו לפי מניין הזכויות והעוונות, אלא לפי גודלם, יש זכות שהוא כנגד כמה עוונות, ויש עוון שהוא נגד כמה זכויות" נמצא לפי דברי הרמב"ם שהדרך היחידה לאדם כדי לזכות לחתימה טובה לחיים, היא רק אם הוא עושה תשובה, כי אפילו יעשה מיליון מצוות אם לא עשה תשובה, אי עשיית התשובה נחשבת לחטא כל כך גדול, שכל המצוות שיעשה לא יוכלו להכריע את הכף לזכותו.

רב איצלה בלזר היה ממחיש את מה שכתב הרמב"ם "בינוניים תלויים ועומדים" כאדם שהועלה לגרדום, מעמידים אותו על דרגש המגביה אותו מעל הקרקע, לאחר מכן כורכים לו את חבל התלייה סביב צווארו, ובהינתן האות משמיטים את הדרגש מתחת רגליו, ואז מחמת המכה נשברת מפרקתו ומת, אומר הרב זהו תיאור מצבם של הבינוניים בימים שבין ראש השנה ליום כיפור, כולם "תלויים ועומדים", עם זאת ניתנת לכל אחד היכולת להסיר את החבל מעל הצוואר, איך? על ידי ששבים בתשובה, הוסיף על זה הרב מיישקובסקי ואמר, אם נשים לב נראה, שכאשר הבינוני עושה תשובה מסירים את החבל מעל צווארו, והיכן הוא עומד? על הדרגש, כלומר לא רק שהתשובה הועילה להציל אותו ממוות, אלא בנוסף העלתה אותו במדרגה, וכפי שאמרו חז"ל מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ראינו עד כמה חשובה היא התשובה בעשרת ימי תשובה, מוסיף החפץ חיים ואף בכל זמן זמן שמגיעים צרות לישראל, מחוייבים הם להתעורר לתשובה ובה יוסרו הצרות מעלינו, כמו שכתב הרמב"ם (תענית א-א) "מצוות עשה מהתורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור... (שם ב) ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם... וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם, (שם ג) אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות... וכל שכן שאנו נמצאים בזמן שהצרות כל כך תכופות, ובוודאי שהם מסימני הגאולה, כמו שאמרו חז"ל אם ראית צרות ממשמשות ובאות נהר חכה לו, ורק זכות אחת יכולה לגרום שהקב"ה ירחם עלינו והיא זכות התשובה, כמו שכתוב (דברים ד) ושבת עד ה' אלוך ושמעת בקולו, וכתוב בתורה כי אל רחום ה' אלוך, ואז ושב ה' אלוך את שבותך וריחמך ושב וקייצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלוך שמה"...ולאחר קיבוץ גלויות מובטחת הגאולה.

גמר חתימה טובה, תזכו לשנים רבות טובות ונעימות אמן.

[לצפייה והורדה בעלונים קודמים של "למעשה" \(מכון למעשה\) מתוך אתר "בינוני" - לחץ כאן](#) [ומתוך אתר תורת יוסף לחץ כאן ומתוך אתר של דרשו לחץ כאן](#)